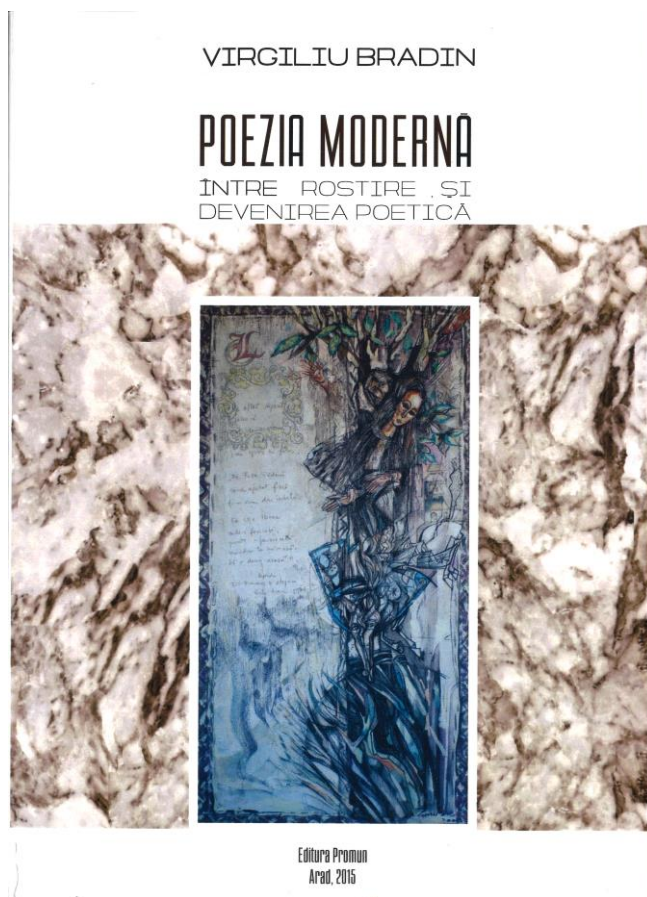

Virgiliu Bradin, *Poezia modernă între rostire și devenirea poetică*

Dumitru MIHAILESCU,
Colegiul Particular „Vasile Goldiș” Arad

Cunoscut – prin activitatea sa științifică anterioară – ca un fin și avizat cercetător al istoriei locale, Virgiliu Bradin abordează, prin lucrarea pe care o vom prezenta în continuare, domeniul poeziei moderne.

În paginile cărții *Poezia modernă între rostire și devenire poetică* (Ed. Promun, Arad, 2015, 172p.) sunt reunite opt eseuri în care autorul urmărește „evoluția parcursului expresiv, al inovațiilor lexicale, dar și ale imaginarului, adus de noua și temerara gândire poetică, pornită de la reprezentativii săi precursori și cultivată ingenios, până la apogeu, la începuturile perioadei interbelice, când devenise deja o incontestabilă aventură spirituală în arta cuvântului”. (p.156)

În *Cuvânt înainte*, Virgiliu Bradin ne oferă câteva repere ale demersului său critic și situează obiectul poeziei în domeniul inefabilului, ilustrând acest lucru cu afirmația poetului spaniol Federico Garcia Lorca despre poezia înaintașului său Luis Gongora y Argote: „Nici tu, nici eu, nici un poet nu știm ce este Poezia. Este aici: privește. Îi țin focul în mâinile mele”. Greu definibilă, poezia este,

subliniază autorul, „un dar al sufletului și al expresiei acestuia în cuvinte, în *rostire*, o aventură spirituală ce dă glas unor densități existențiale ce învăluie, asemenea unui mister, întreaga ființă a poetului”. (p.5)

După *Cuvânt înainte* urmează opt eseuri cu titluri semnificative: I. *Lautréamont și Novalis – precursori ai liricii moderne*; II. *Charles Baudelaire – poet al modernității artistice și al antimodernității cotidiene*; III. *Alchimia cuvântului – Arthur Rimbaud*; IV. *Jocurile poeziei la Stéphan Mallarmé*; V. *Poetul damnat – Paul Verlaine, promotor al simbolismului*; VI. *Paul Valéry și tentația spiritului pur în poezie*; VII. *Poezia evenimentului la Guillaume Apollinaire*; VIII. *Modernismul – tendințe, orientări, curente literare*. După *În loc de concluzii*, cartea se încheie cu un dens studiu intitulat *Un demers exegetic generos privind lirica modernă* semnat de conf. univ. dr. Dumitru Vlăduț care este menționat și consultant științific al cărții.

Este știut faptul că orice curent literar e modern față de cele anterioare, prin însuși caracterul de noutate pe care-l are. Renașterea e modernă față de Evul Mediu, romantismul față de clasicism, simbolismul față de romantism etc. Modernismul devine pentru prima oară numele unui curent în 1890, când Rubén Darío fondează *el modernismo*.

Un avizat cunoscător al literaturilor romantice, Paul van Tieghem, afirma că „Așa cum Renașterea a pregătit epoca clasică a literaturii europene, romantismul inaugurează epoca sa modernă”. Cuvintele acestea întăresc o idee care, prin circulația ei, a devenit un loc comun: este

vorba de recunoașterea unor afinități structurale ale romantismului cu unele curente moderne. Ideea aceasta este împărtășită și de Virgiliu Bradin, deoarece în primul capitol surprinde „direcțiile novatoare” întâlnite la Lautréamont sau Novalis. În Lautréamont îl vede pe precursorul avangardei suprarealiste. La romanticul Novalis întâlnim considerații teoretice novatoare pentru limbajul poetic, pentru romanticul german sensul poeziei este acela „de a reprezenta ireprezentabilul, a vedea invizibilul și de a simți insensibilul”, iar în *Fragmente* se întreabă: „Atunci când anumite poezii se transpun în muzică, pentru ce să nu transpunem muzica în poezie?” De la considerațiile și viziunile poetului asupra „poeziei viitorului” va porni marea poezie modernă de la sfârșitul secolului al XIX lea, notează Virgiliu Bradin, insistând asupra ideii că „Estetica și poetica simbolistă vor medita și vor prelua o parte din registrul concepțiilor sale asupra idealului poetic în care poezia și muzica fac corp comun”.(p.29)

În capitolele următoare, autorul consacră eseuri elocvente asupra fondatorilor poeziei moderne europene: Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé, aprecierile critice nuanțate fiind făcute cu multă finețe și justificate cu texte reprezentative din creația poetilor respectivi. Reflecțiile teoretice ale lui Baudelaire, numeroase, dispersate, de mare rafinament și profunzime (*Salon de 1859, Le Peintre de la vie moderne 1863*) construiesc o atitudine modernă și ele configurează conceptul de modernitate și edifică o poetică modernistă. Din exegeza lui Virgiliu Bradin se conturează ideea că poezia „musicienne du silence” a lui Mallarmé, volumul *Iluminări* al lui Rimbaud sau *Les Poètes maudits* al lui Verlaine sunt momente exemplare ale articulării unei poetici moderniste.

Un eseu dens este cel intitulat *Paul Valéry și tentația spiritului pur în poezie*, autorul subliniind faptul că pentru autorul *Cimitirului marin* „Poezia înseamnă o strictă operație în limbaj, iar rolul poetului, asemenea omului de știință, este tocmai acela de a reînnoi și renaște mereu starea-limită a limbajului poetic în care cuvântul, obiectul poetic, devine instrumentul principal ce ține de laboratorul intim al poetului”.(p84)

Secțiunea consacrată lui Guillaume Apollinaire evidențiază contribuțiile teoretice referitoare la libertatea absolută de exprimare a textului poetic, al poemului sintetic, autorul cărții analizând cu atenție volume precum *Alcools, Calligrammes*, sau anumite poezii precum *Le pont Mirabeau, Les Collines* ș.a. „După Apollinaire, concluzionează Virgiliu Bradin, poezia este de acum liberă să pornească de la orice, printr-o asimilare totală și nelimitată a tuturor materialelor lingvistice existente, de care ne lovim zilnic, chiar și a celor mai banale în existența lor, dar care în textul poetic, au rolul să-l surprindă, plăcut sau neplăcut, pe cititorul ei, căci noua poezie este îndreptată, în primul rând, spre acesta”.(p.89)

O mențiune aparte trebuie acordată capitolului *Modernismul – tendințe, orientări, curente literare* (45 de pagini) în care exegetul analizează mișcările moderniste din secolul al XX lea, menționând faptul că toate au fost precedate de simbolism. Modernitatea, crede Hugo Friedrich, începe cu poetul francez Charles Baudelaire, la sfârșitul secolului al XIX lea, însă curentul se cristalizează autonom în jurul primului război mondial. Din demersul lui Virgiliu Bradin rezultă că fundamentul teoretic al modernismului se găsește în gândirea lui Friedrich Nietzsche, intuiționismul lui H. Bergson, fenomenologia lui Edmund Husserl și psihanaliza lui Sigmund Freud. Dacă în alte curente culturale tonul l-a dat literatura, de data aceasta artele plastice au deschis o nouă perspectivă: E. Munch, Pablo Picasso.

Autorul analizează sumar doctrina *ismelor* (futurism, expresionism, dadaism, suprarealism) subliniind faptul că revoluția s-a produs atât în expresie, care a devenit tot mai „autonomă”, eliberată de orice constrângeri, mergând până la refuzul regulilor gramaticale, logice și poetice, cât și în conținut, deoarece au cultivat stările vagi, onirice, subconștientul, ocultismul, automatismul psihic, hazardul.

Cartea elaborată de Virgiliu Bradin se încheie printr-o seamă de referiri asupra modernismului literar spaniol, exegetul menționând faptul că moderniștii spanioli (Antonio Machado, Jorge Guillen, Juan Ramon Jimenez, Rafael Alberti, Garcia Lorca) continuă direcția modernistă a poeziei franceze (Rimbaud, Mallarmé), dar au preluat anumite teme și motive din literatura populară, păstrând astfel amprenta națională.

Parcurgând cu atenție exegeza realizată de autor, nu putem să nu remarcăm faptul că, într-o manieră accesibilă, dar fără nicio concesie de la exigențele științifice moderne, sunt fixate elementele – cheie ale poeziei moderne, care „a restituit cuvântului și formelor expresive drepturile și conotațiile lor inițiale”. Observații fundamentale se referă la arhitectura poeziei, importanța nivelului lexical în perceperea universului liric, la sinteza poetică, susținute de exemple din marea poezie, elemente care transformă *textul* într-un veritabil exercițiu intelectual.

Teoreticianul Hugo Friedrich în *Structura liricii moderne*, lucrare fundamentală pentru fenomenul literar în discuție, între caracteristicile liricii moderne surprinde forța de sugestie și noutatea limbajului poetic. „Materialul lexical curent îmbracă semnificații neobișnuite, iar metafora provoacă o contaminare de lucruri obiectiv și logic incompatibile”. Este exact ceea ce a mărturisit Lucian Blaga: ***Poetul este atât mânuitor, cât și mântuitor al cuvintelor. El scoate cuvintele din starea lor materială și le aduce în starea de grație.*** Primul enunț din afirmația lui L. Blaga exprimă concepția modernă asupra rolului poetului, care este investit cu forță creatoare, spre deosebire de poezia anterioară, în care muza sau divinitatea erau invocate spre a dăruia harul poetului, considerat ***simplu mânuitor al cuvintelor.***

Surprinde plăcut, în întreaga lucrare, exemplaritatea argumentării, accesibilitatea comunicării, varietatea informației.

Prin tonul riguros științific al expunerii, prin varietatea informației și prin volubilitatea comunicării, lucrarea de față reprezintă o contribuție remarcabilă pentru receptarea poeziei moderne.

